אמר רב יהושע בריה דרב אידי כי קאמר רב אסי כגון שעירב עליו אביו לצפון ואמו לדרום דאפילו בר שש נמי בצוותא דאמיה ניחא ליה מיתיבי *קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד בן שש תיובתא דרב יהושע בר רב אידי, תיובתא, לימא תיהוי תיובתיה דרב אסי? אמר לך רב אסי *עד ועד בכלל לימא תיהוי תיובתיה דרבי ינאי ור"ל? ל"ק הא דאיתיה אבוהי במתא הא דלא איתיה אבוהי במתא. ת"ר מערב אדם על ידי בנו ובתו הקטנים על ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין לדעתן בין שלא לדעתן (א) אבל אינו מערב לא ע"י עבדו ושפחתו העברים [ולא] על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי אשתו אלא מדעתם תניא אידך לא יערב אדם על ידי בנו ובתו הגדולים (ב) ולא ע"י עבדו ושפחתו העברים ולא ע"י אשתו אלא מדעתן אבל מערב הוא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים ועל ידי בנו ובתו הקטנים בין לדעתן ובין שלא לדעתן מפני שידן כידו וכולן שעירבו ועירב עליהם רבן יוצאין בשל רבן חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות אשה מאי שנא? אמר רבה אשה וכל דדמי לה (ג) אמר מר חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות טעמא דמחי הא סתמא נפקא בדבעלה, הא קתני רישא אלא מדעתם מאי לאו דאמרי אין? לא, מאי "אלא מדעתם" דאשתיקו, לאפוקי היכא דאמרי "לא", הא וכולן שעירבו ועירב עליהן רבן יוצאין בשל רבן (ד) וסתמא הוא וקתני "חוץ מן האשה" דלא נפקי? אמר רבא כיון שעירבו אין לך מיחוי גדול מזה: **מתני'** *כמה הוא שיעורו? מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונים להקל ר' יוחנן בן ברוקה אומר מככר בפונדיון מד' סאין בסלע ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש לקב חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוייה: **גמ'** וכמה מזון שתי סעודות? א"ר יהודה אמר רב תרתי ריפתא *איכרייתא רב אדא בר אהבה אמר תרתי ריפתא נהר פפיתא. א"ל רב יוסף לרב יוסף בריה (ה) דרבא אבוך כמאן ס"ל? כר' מאיר ס"ל, אנא נמי כר"מ ס"ל דאי כרבי יהודה קשיא הא דאמרי אינשי "*רווחא לבסימא שכיח": רבי יוחנן בן ברוקה אומר: תנא וקרובים דבריהן להיות שוין מי דמי דר"י ארבע סעודתא לקבא דר"ש תשע סעודתא לקבא? *א"ר חסדא צא מהן שליש *לחנוני, ואכתי למר תשעה ולמר שית? [*אלא כאידך] דרב חסדא דאמר *צא *מהן מחצה לחנוני ואכתי למר תשע ולמר תמני, היינו דקאמר "וקרובים דבריהם להיות שוין". קשיא דרב חסדא אדרב חסדא? ל"ק הא דקא יהיב בעל הבית ציבי הא דלא יהיב בעל הבית ציבי: חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוייה:

תנא

אמר רב יהושע. ודאי כדאמרת בן ה' אינו יוצא עד שיערבו עליו* ורב אסי נמי בשעירבה אמו עליו קאמר וקמ"ל דאם עירב עליו אביו לרוח אחרת בתר אמו שדינן ליה: **מיתיבי כו' עד בן שש.** (ו) הא ליכא למימר בשערב עליו זה לכאן וזה לכאן דהא "עד" קתני דמשמע בן שנה ובן שתים ושלש עד בן שש יוצא בעירוב אמו וכי היכי דבן שנה ובן שתים בלא 'זיכוי עירוב' קאמר בן ד' ובן ה' נמי בלא 'עירבו עליו' קאמר וכי נמי אמרינן "עד" ולא עד בכלל הויא תיובתא דרב יהושע דאמר דבן ה'* צריך לזכות לו תיובתא: **לימא תהוי תיובתיה דרב אסי.** "דעד" ולא עד בכלל משמע, ואיהו אמר אפילו בן שש: **לימא תיהוי תיובתיה דר' ינאי ודריש לקיש.** דמפרשי גבי סוכה בר ארבע ובר חמשה קרי ליה "אין צריך לאמו" והכא תני "יוצא בעירוב אמו" ותניא לעיל* דקטן שאינו צריך לאמו אינו יוצא בעירובה: **הא דאיתיה לאבוה במתא.** והתינוק נכנס ויוצא עמו לא קרי ליה "צריך לאמו" מבן ד' ולמעלה ובריית' בדליתיה לאבוה במתא, ורב יהושע לא מצי לשנויי הכי דהא כי אותביה לרב אסי לעיל אם איתא דאית ליה לרב יהושע הא סברא הכי הוה משני ליה לדרב אסי בדליתיה לאבוה במתא ונימא בדלא עירב שרי ואשמעינן רבותא: **על ידן.** בשבילן: **ועירב רבן עליהן.** לרוח אחרת: **אשה מאי שנא.** מעבד עברי ובנו ובתו הגדולים: **הא סתמא.** דאשתיקה ולרוח אחרת נמי לא עירבה: **מתני' מתכוונין להקל.** ר' מאיר סבר בשבת אכיל איניש טפי משום דבסים תבשיליה ואמרי אינשי 'רווחא לבסימא שכיח' ור' יהודה סבר כיון דבשבת קובע שלש סעודות אינו אוכל הרבה בכל סעודה: **ככר הנלקח מן הנחתום בפונדיון כשנמכרים ארבע סאין בסלע.** השתא ס"ד חצי קב הוי שתי סעודות כיצד ו' מעות לדינר מעה שתי פונדיונין נמצא דינר י"ב פונדיונין נמצא סלע מ"ח פונדיונין וסאה ו' קבין, לד' סאין כ"ד קבין הרי מ"ח חצאי קבין חצי קב לפונדיון: **ר"ש.** ממעט משיעור ואומר תשע סעודות יש לקב ודי לעירוב בב' ידות של ככר של ג' ככרות לקב נמצאת ככר השלימה שלישית הקב וב' ידותיה הוו שתי סעודות: **חציה לבית המנוגע.** סתמא היא והכי קאמר חצי ככר השלימה ששיערו בה את העירוב ובין למר בין למר לשהיית בית המנוגע לטמא בגדים, הנכנס טמא מיד דכתיב (ויקרא יד) "והבא אל הבית יטמא" אבל לכבס בגדים לא נאמרה בו עד שישהה כדי אכילה דכתיב (שם) "והאוכל בבית יכבס את בגדיו" ומוקמינן לה בתורת כהנים לשוהה כדי סעודה ואע"פ שלא אכל, וחצי* ככר זו הוי כדי אכילה אע"ג דלר"ש לענין עירובין הוי בככר ג' סעודות התם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו כולן להקל אבל שיעור סעודה קים להו לרבנן הכי ובעינן שישהה בכדי אכילת חצי ככר זו והוא "פרס" דכוליה הש"ס על שם ששיעורה בפרוסה כלומר בחצי ככר: **לפסול את הגוייה.** האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה ומדרבנן הוא דאין אוכל מטמא אדם ורבנן גזרו שהאוכלו יפסל בתרומה עד שיטבול כדאמר בפרק בתרא דיומא (דף פ:) הנח לטומאת גוייה דלאו דאורייתא: **גמ' וכמה.** לר"מ ולר' יהודה קבעי: **ריפתא איכרייתא.** שעושין האכרים עמהם לשדה אכרים מנהיגי שוורים: **נהר פפיתא.** הוא מקום נהר פפא: **אבוך כמאן.** מהנך תנאי סבירא ליה בעירוב כר' יהודה או כר' מאיר דקי"ל בעירוב לכל אדם כדי מזונו ואם בא לשער בעצמו באיזו ישער בשבת או בחול: **דאי כר' יהודה קשיא לי הא דאמרי אינשי רווחא לבסימא שכיח.** כלומר המעיים מתרווחין לפנות מקום לדבר המתוק: **דבריהן.** דרבי יוחנן בן ברוקה ורבי שמעון: **לא מהן שליש לחנוני.** רבי יוחנן בן ברוקה לא הזכיר חצי קב ששיער לך אלא בככר הלקוח מן החנוני בפונדיון והרי החנוני משתכר בחצי קב שלקח בפונדיון שליש ומוכר ב' שלישי חצי קב בפונדיון ובכך שני שלישי אשמעינן רבי יוחנן דאיכא שתי סעודות הרי בחצי קב שלש סעודות: **ציבי.** עצים לאפות אין החנוני משתכר אלא שליש:

וחצי

עד ועד בכלל. לא בעי לשנויי הא דאיתיה לאבוה במתא כו' כדמשני בסמוך דא"כ הוי פליגי דרבי ינאי ור"ל אדרב אסי והלכתא כרב אסי דמייתי לה הש"ס בסוף פ' אע"פ (כתובות דף סה:): **הא** דאיתיה לאבוה במתא כו'. לרב יהושע בריה דרב אידי לא הוי מצי לשנויי הכי דהא לא מפליג בין איתיה לליתיה מדלא משני הכי וכן פירש בקונטרס: **מערב** ע"י בנו ובתו הקטנים. ואור"י דאף רבי יוחנן מודה הכא דקטן קטן ממש: **מפני** שידן כידו. אעבדו ושפחתו קאי כדאמרינן בריש הזורק בגיטין (דף עז:) דיד עבד קני ליה רביה: **וחצי** חציה לפסול את הגוייה. והיינו שני ביצים אומר ר"ת דפסול גוייה גזירת קדמונים היתה ולא מי"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון והאוכל שני תדע דבפרק בתרא דיומא (דף פ:) סלקא דעתיה דהוי דאורייתא ובעי למדרשיה מולא תטמאו בהם ונטמתם בם ובי"ח דבר היו בקיאין ואם היתה דאורייתא א"כ חסר להו ועוד דלשון פסול גוייה משמע דדוקא פסול הגוף דנפסל גופו מלאכול בתרומה וגזירה דהאוכל אוכל ראשון פסול מגע הוא אלא ודאי פסול גוייה גזרו קודם י"ח דבר הרבה ולא גזרו על מגעו שיפסל אלא גופו מלאכול בתרומה וגזרו על טומאת פנים אטו טומאת חוץ שהרואה אוכל תרומה אחר שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאים סבור שמותר ליגע בהן גם בחוץ תרומה טהורה כמו שבתוך מעיו נוגעין זה בזה ודווקא בשני ביצים אבל בכביצה אף על פי שראוי לטמא אחרים לא גזרו דא"א שלא ישאר קצת בין השינים והחניכין או מתעכל קצת במעיו וכיון דאפקוה מכביצה אוקמוה אשני ביצים שהוא חצי הסעודה דבית המנוגע ולר' יוחנן בן ברוקה אביצה ומחצה אבל במשקין טמאין שאינם מתעכלין ונכנס הכל במעיו לא בעינן יותר מרביעית אבל בי"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון גזרו אפילו בכביצה ושיפסול תרומה במגע כדמפרש טעמא בפרק קמא דשבת (דף יד:) משום דזמנין דאוכל אוכלין טמאין כו' ואין להאריך כאן:

וחצי

עין משפט נר מצוה

ה א ב ג מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה כא סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תיד סעיף א:

ו ד מיי' שם הלכה ז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תט סעיף ז:

ז ה מיי' פט"ז מהלכות טומאת צרעת הלכה ו:

ח ו מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הל"א:

רבינו חננאל

עד בן שש מוקי ליה עד ועד בכלל: ת"ר לא יערב אדם לא ע"י בנו ובתו הגדולים ולא ע"י עבדו ושפחתו העברים ולא ע"י אשתו אלא מדעתן. ואוקימנא מאי מדעתן בשהודיען ואפילו בסתמא מערב עליהן אלא אם ימחו ויאמרו לא. אבל מערב ע"י בנו ובתו הקטנים וע"י עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן ובין שלא מדעתן וכולן שעירבו ועירב רבן עליהן יוצאין בשל רבן חוץ מן האשה וכל דכוותה והן בניו הגדולים ועבדיו [ושפחותיו] העברים מפני שיכולין למחות. וכיון שעירבו לעצמן אין לך מיחוי גדול מזה ואין יוצאין אלא בעירוב של עצמן: מתני' וכמה שיעורו מזון ב' סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול דברי ר' מאיר כי בשבת דכיון דקבע סעודתי' על היין אכיל טפי וכי רעבתן דמי ולא בעינן אלא (בחול) [לחול] דהוות ליה סעודה בינונית ר' יהודה אומר כסעודת השבת. דכיון דאית ליה בשבת בשר ודגים לא אכיל פת אלא פחות מסעודתו בחול. והוו שאמרו ושניהם מתכוונין להקל. בא ר' יוחנן בן ברוקה לתת שיעור עירוב בדבר ידוע דאמר מככר בפונדיון מד' סאין בסלע פי' שיעור ו' קבין (כשהן) [שהן] כ"ד רטיל ו' דינרים (כמו) [ואם] שיהיה השער שבשוק ד' סאין בסלע נמצא סאה בדינר והחשבון הדינר שש מעה כסף והמעה ב' פונדיונות נמצאו י"ב פונדיונין למעלה כי סאה היא כ"ד רטלין כשתמכור סאה בדינר (רטלה בפונדיון) [ב' רטיל בפונדיון] נמצאת ככר של עירוב (רטלין) [ב' רטלין] בפונדיון] והוי ב' סעודות כל סעודה רטל. ר' שמעון אומר [שתי] ידות לככר מג' סעודות בקב הוו סעודות כל סעודה רטל נמצא שיעור הככר רטל ושליש (ב') [וב'] ידותיה הן שיעור העירוב. וקרובין דבריהן להיות שוין. אוקמה רב חסדא הא דאמר ר' יוחנן בן ברוקה בתר דאפיק מחצה מהן לחנוני. באתרא דלא יהיב בעה"ב עצים לתנור. נמצאת חצי סאה פת אפויה בדינר. נמצאת רטיל פת בפונדיון והוא ב' סעודות ולר' שמעון דאמר ב' סעודות של עירוב הן ב' ידות לככר מג' לקב נמצאו ב' ידות של זה הככר רטל פחות *) י"ב תישועין והיינו דאמר וקרובין להיות שוין. הא דא"ר יוחנן בן ברוקה ב' סעודות מד' סעודות בקב ור' שמעון דאמר ב' סעודות מתשע סעודות בקב דבריהן פשוטין הן ומתני' אליבא דר' יהושע שנויה דאמר

*) אולי צ"ל רטיל פחות תישוע כי כל הכיכר מחזיק י"ב תישועין וצ"ע.

מסורת הש"ס

[ברכות כו: וש"נ]

כתובות סד: כלים פי"ז מ"א

[שם מקום ויש מפרשים שאוכלין ונותנין פרוק עליהם אכר]

מגילה ז:

[כתובות סד:]

רש"ל [מ"ז]

הגהות הב"ח

(א) גמ' בין שלא לדעתן מפני שידן כידו אבל אינו מערב: (ב) שם ולא ע"י עבדו: (ג) שם וכל דדמי לה (אמר מר) תא"מ וכו' ס"א כ"י קמ"ל אמרה מפני שיכולה למחות טעמא דמחי: (ד) שם דסתמא הוא: (ה) שם א"ל רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבוך: (ו) רש"י ד"ה מיתיבי כו' עד בן שש והכא ליכא למימר:

רב נסים גאון

ר' יוחנן בן ברוקה אומר ככר בפונדיון מד' סאין בסלע ר' שמעון אומר ב' ידות לככר מג' לקב חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוייה הפונדיון הוא חלק אחד משנים עשר בדינר ואיתיה לפירוש דיליה בפ' האשה נקנית (קידושין יב) דתניא שש מעה כסף [דינר] והמעה ב' פונדיונות והסאה הוא ו' קבין והקב כ"ד ביצה וכבר פירשו הגאונים ז"ל כי שיעור הביצה משקל (י"ג *)כספים פחות שליש מכספים של ארץ ישראל יעלו בו' ביצים ק' כספים נמצא בקב משקל ת' כסף ובגמרא דבני מערבא במס' תרומות (פ"ס ה"א) אמרו כמה קבא עביד כ"ד ביעין והסלע יש בו ד' דינרין שבכל דינר י"ב פונדיונות יעלה הסלע למ"ח פונדיונות ואיתיה לפירושיה בגמ' דבכורות בפ' יש בכור לנחלה (דף נ) והלא סלע הקדש מ"ח פונדיון ובגמ' דקידושין דבני מערבא (פ"א ה"א) גרסי תני ר' חייא סלע ד' דינרין ונפקא לן ממתני' דפרק הזהב דסלע ד' דינרין דתנן (ב"מ דף נח) כמה תהא הסלע חסרה ולא יהא בה אונאה ר"מ אומר ד' איסרות מאיסר לדינר מכלל שהסלע יש בו ד' דינרין והכי אמרי בפרק האשה נקנית (ירושלמי קידושין הלכה א) חילפיי אותבוני על כיף נהרא דלא אפיקית מתניתא דר' חייא רבה מן מתני' זרקוני לנהרא אמרון ליה והא תני ר' חיי' סלעא ד' דינרין אמר לון אף אנן תנינא כמה תהא הסלע חסרה ולא יהא בה אונאה ר' מאיר אומר ד' איסרות מאיסר לדינר. חציה לבית המנוגע עיקרו מן הכתוב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ופירשוהו בתורת כהנים אם סופנו לרבות את אע"פ שאינו שוכב מה ת"ל

*) אולי צ"ל מו.

*הערה במבנה
מקור זה הגמ' תקשה ג' קושיות על האמוראים ולגבי
א = תיובתא
ב-ג = דק
נסיונות בסגנון 'לימא'

נושא
מי יוצא בעירוב של אב
1) בנו
2) עבדו
3) אשתו

נושא
שיעור מזון לעירוב

נושא
שיעור מזון ב' סעודות

מבנה ב' שיטות בר' חסדא

וסאה = 6 קב